

Kohtutäituri seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus**I. Probleem, sihtrühm ja eesmärk****1. Probleemi kirjeldus ja selle tekke põhjus**

1. Täna kehtiv täitemenetluse rahastamise süsteem on üles ehitatud selliselt, et täitemenetlust (iseäranis rahaliste nõuete puhul) finantseerib võlgnik. Kõik valdkonnaülesed algatused (näiteks toimiva kohtutäiturite tööks vajaliku infosüsteemi loomine ja haldamine) on finantseeritavad kohtutäiturite poolt Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale (edaspidi Koda) makstavatest liikmemaksudest. Liikmemaksu suurused sõltuvad täitemenetluse põhitasude suurusest ning nende reaalsest laekumisest. Kokkuvõtvalt tähendab eeltoodu seda, et täitemenetluse võlgnikud finantseerivad mitte ainult nende suhtes menetluses olevaid täiteasju, vaid ka valdkonda tervikuna.

Vabakutselistele kohtutäituritele toetuva ning võlgnike poolt finantseeritava täitemenetluse valdkonna püsivaks probleemiks on selle jätkusuutlikkus. Ajalooliselt püsis täitesüsteemi rahastamise süsteem stabiilsena seni, kuni kehtis valdkonna loomisel paika pandud täitemenetluste ristsubsideerimise põhimõte. Selle kohaselt pidid peamiselt pandiga koormatud vara realiseerimisele suunatud täitemenetluste kõrgemate tasude laekumise kaudu saama finantseeritud ka need täitemenetlused, kus võlgnikud ei oma vara ega sissetulekuid. Suuremate tasude laekumised andsid kohtutäituritele piisaval määral vahendeid büroode ülalpidamise kulude kandmiseks ning ühtlasi said kohtutäiturid arendada praktilisi ja toimivaid tööks vajalikke programme ja värvata büroodesse kvalifitseeritud tööjõudu.

Täitemenetluse valdkonna viimase kümne aasta kohtupraktika ning sellele järgnenud seadusemuudatused (nt 2018. aastal toimunud kohtutäituri seaduse (KTS) §-s 35 sätestatud sissenõude summast sõltuvate põhitasude määrade muudatused) on viinud selleni, et tänaseks on ristsubsideerimise põhimõte täitemenetlusest täiesti kadunud. Pandiga tagatud suuremate nõuete tasud on vähenenud 4–5 korda (eriti suurte nõuete puhul kuni 10-kordselt) ning enam ei too sisse vahendeid büroo tegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Lisaks eeltoodule avaldavad täitemenetluse valdkonnale mõju ka välised faktorid. Viimati revideeriti kohtutäituri põhitasude määrasid 2018. aastal. Sellest ajast on tänaseks möödunud 5 aastat, mille ajal toimunud sündmused (nt 2019. –2021. aasta koroonapandeemia ning selle mõju erinevatele valdkondadele) avaldasid negatiivset mõju täitemenetluse valdkonnale tervikuna, ennekõike tasude laekumise languse ning büroopidamise kulude kasvu kaudu.

Valdkonna rahastamisega ning kohtutäituri töö tasustamisega seonduvad probleemid viivad järgmiste valdkonna jätkusuutlikkust ohustavate probleemide süvenemiseni:

- võimekus kanda büroo pidamise kulusid;
- võimekus palgata ning hoida büroos kvalifitseeritud tööjõudu ning tagada olemasoleva personali arengut;
- võimekus tellida büroode töös kasutatavate programmide arendustöid;
- kohtutäiturite võimekus luua kaasaegseid IT-lahendusi, mille tõttu langeb ka täitemenetluse tõhusus;
- valdkonnasisene suutlikkus arendada, hallata ning kaasajastada keskeid toimivaid kohtutäiturite tööks vajalikke infosüsteeme.

Lisaks eeltoodule saab seadusega kehtestatud täitetoimingute tasude süsteemis tuua mitmeid näiteid, kus tasude suurus ilmselgelt ei vasta tehtava töö mahule. Näiteks pärandvara inventuuri

minimaalne tasu võrdub täitemenetluses lisatasuna kehtestatud 1 tunni tasuga (vastavalt KTS § 49 lg 2 ja KTS § 47 lg 1). Tegelikult ei saa eeldada, et pärandvara inventuuri tegemisele võiks kuluda alla tunni. On ka näiteid, kus sarnase iseloomuga ja töömahuga toimingud on tasustatud erinevalt. Näiteks tasu avaliku enampakkumise korraldamise (millega lõpetatakse kaas- või ühisomand) eest on väiksem, kui tasu enampakkumise läbiviimise eest kaasomanike vahel. Samuti on näiteid, kus erineva iseloomuga ja töömahuga toimingud on tasustatud sarnaselt. Näiteks on sama tasu ette nähtud lapse üleandmise toimingust (mis on ühekordne toiming) ja lapsega suhtlemise võimaldamise tagamise eest (iga selline menetlus võib kesta aastaid, nt kuni lapse täisealiseks saamiseni). Lisaks sõltub mittevõimalike nõuete sundtäitmise tasude sissenõutavaks muutmine toimingute lõpetamisest ning see hetk võib saabuda alles kauges tulevikus. Seetõttu langeb kohtutäiturite motivatsioon asja menetleda ning sisuliselt asetab kohtutäituri menetluse finantseerija rolli.

2. Lahendust vajab ka akuutne Koja jätkusuutlikkust mõjutav probleem: Koja osalemine kohtutäituri poolt ametitegevuses tekitatud kahju hüvitamise protsessis. Hetkel kehtivate normide kohaselt vastutab esmajärjekorras kohtutäitur ise oma ametitegevuse käigus süüliselt tekitatud kahju eest riigivastutuse seaduses sätestatud alustel ja ulatuses. Kui kahju hüvitamise nõudeid ei ole võimalik rahuldada kohtutäituri varast või kohustusliku ametikindlustuse kaudu või muu kahju eest vastutava isiku vara arvel või seda ei ole võimalik teha täies ulatuses, vastutab tekkinud kahju eest Koda, seejärel riik.

Teadaolevate Koja vastutuse tekkimise kaasuste pinnalt on näha, et kahju hüvitamise nõuded on üsna suured. Endise kohtutäituri Urmas Tärno tegevuse tõttu tekkinud kahju hüvitamine on läinud Kojale maksma ca 200 000 eurot ning endise kohtutäituri Kersti Vilbo tegevusest tulenevate potentsiaalsete nõuete maht on ca 300 000 eurot. Olemasolevate nõuete rahuldamise tõttu ning edasiste samaväärsete nõuete esinemisel on tekkimas reaalne oht, et Koda ei suuda täita nõudeid oma vara arvelt nii, et see ei seaks ohtu Koja seadusest tulenevate kohustuste täitmist. Nõuete sundtäitmise puhul või Koja maksejõuetuse tekkimisel ei ole välistatud ka see, et Koda peab enda tegevuse lõpetama.

Lisaks on Koja (ja Koja järel riigi) vastutust reguleeriva õigusnormi (KTS § 9) kohaldamisel (sh kohtuvaidlustes) ilmnenu järgmised kitsaskohad:

- regulatsiooni sõnastusest ei selgu, millest lähtuda hinnangu andmisel, et nõudeid ei ole võimalik rahuldada kohtutäituri või muu vastutava isiku arvelt;
- regulatsiooni sõnastusest ei selgu, millal täpselt läheb vastutus üle riigile.

3. Ülevaatamist vajab ka kohtutäiturite ametitegevuse uurimine Justiitsministeeriumi distsiplinaarmenetluses ja Koja aukohtumenetluses. Kehtiva regulatsiooni kohaselt on haldusjärelvalve teostaja (Justiitsministeerium ja Koda) pädev kontrollima kohtutäituri ametitegevuse nõuetekohasust ka nendes küsimustes, mida seaduse kohaselt on võimalik lahendada kas kaebe- või hagimenetluses (KTS § 55 lg 1²). Seega võib esineda juhtumeid, kus koos rikkumise uurimisega distsiplinaarmenetluses või aukohtumenetluses toimub paralleelselt sama rikkumise asjaolude ning selle tagajärgede hindamine kohtumenetluses. Sellises olukorras tekib paratamatult arvamuste ning lahendite konkurents. Lisaks tekib küsimus distsiplinaarmenetluse/aukohtumenetluse menetlusliku otstarbekuse kohta olukorras, kus vaidlusaluse probleemi suhtes juba toimub kohtumenetlus.

Täna puudub ka seaduslik alus, mis lubaks ajatada kohtutäituritele Justiitsministeeriumi poolt distsiplinaarkaristusena määratud rahatrahve. Samas on nt notarite puhul selline tegevus lubatud ning antud juhul puudub objektiivne põhjus vabakutsete esindajate erinevalt kohtlemiseks. Kohtutäituri distsiplinaarsüütegu tuvastatakse ja distsiplinaarkaristus määratakse käskkirjaga. Käskkiri jõustub allakirjutamise päeval. Seega peaks jõustunud käskkirja, millega määratakse kohtutäiturile distsiplinaarkaristus, kohe ka avalikustama, kuigi käskkirja on võimalik veel 30 päeva halduskohtus

vaidlustada. Kuna kohtutäituril on edasikaebe õigus, mis võib tähendada seda, et käskkirja sisu muutub olulises osas tulevikus kehtetuks, siis kaasneb käskkirja avaldamisega suur oht käskkirja adressaadile mainekahju tekkimiseks.

Kokkuvõtlikult tuleb seaduseelnõu väljatöötamise kavatsuse (VTK) ja tulevase eelnõu loomisel tegeleda kolme põhiprobleemiga:

1. vabakutselistele kohtutäituritele toetuva täitemenetluse valdkonna jätkusuutlikkus valdkonna rahastusega seotud kitsaskohtade tõttu;
2. Koja jätkusuutlikkus kahju hüvitamise nõuete tekkimisel;
3. kohtutäiturite distsiplinaarrikkumiste menetluste peatamine kohtumenetluse ajaks ning karistusena määratud rahatrahvide ajatamine.

2. Sihtrühm

VTK algatuste sihtrühma kuuluvad:

1. Kohtutäiturid täitemenetluste läbiviijatena – 38¹;
2. Võlgnikud – ligikaudu 100 000 (81 000 füüsilisest isikust ja 19 000 juriidilisest isikust võlgnikku);
3. Sissenõudjad – ligikaudu 20 000².

Välja pakutud lahendused mõjutavad lisaks Koda, Koja juhatust, aukohut ning kantseleid (ligikaudu 15 inimest) ja Justiitsministeeriumi vabakutsete talituse nõunikke (2-3 inimest).

3. Eesmärk ja saavutatava olukorra kirjeldus

VTK-s pakutud muudatuste eesmärk on tagada täitesüsteemi jätkusuutlikkus.

Ülevaatamise tulemusena kehtestatavad ajakohased ja piisavad täitemenetluse põhitasud ning kindla põhitasuga toimingute tasumäärad tagavad kohtutäiturite büroode võimekuse osutada tõhusat täitemenetluse teenust. Koos tasumäärade tõstmisega suureneb ka Koja võimekus panustada toimiva täitemenetluse valdkonna arendamisse, ennekõike tõhusate ning kaasaegsete kohtutäiturite tööks vajalike infosüsteemide loomise, arendamise ja haldamise eestvedajana.

Kohtutäiturite tegevuse tõttu tekkinud kahju hüvitamisega kaasneva Koja rolli parema reguleerimise eesmärgiks on tagada Koja jätkusuutlikkust täitemenetluse valdkonna keskse asutusena ning vähendada Koja tegevuse seiskumise ning pankrotistumise riske. Õigusliku regulatsiooni kohaldamise reeglid muutuvad läbipaistvamaks ning langeb kahju hüvitamisega seonduvate kohtuvaidluste koormus.

Justiitsministeeriumi distsiplinaarmenetlusega ning Koja aukohtumenetlusega seotud muudatuste eesmärgiks on võimaldada paremini kasutada nende menetlemiseks kuluvat ressursi ning tõsta nendes menetlustes langetatud otsuste õiguskindlust.

II. Hetkeolukord, uuringud ja analüüsid

4. Kehtiv regulatsioon, seotud strateegiad ja arengukavad

- Kohtutäituri seadus (RT I, 01.03.2023, 8).

¹ Kohtutäiturite nimekiri arvutivõrgus: <https://kpkoda.ee/kohtutaiturid/kohtutaiturid-kontakt/>

² Statistilised andmed saadud Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojalt.

- Justiitsministeeriumi programm 2023–2026³

Meede: Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum

*Ühiskonna edasiliikumisel muutuvad nii kohtumõistmine kui ka ootused kohtumõistmisele. Järjepidevalt tuleb analüüsida ja vajadusel edendada kohtumenetluse regulatsioone, et need toetaks vaidluste ökonoomset ja õiget lahendamist. **Koos sellega peab olema tagatud kvaliteetne täitemenetlus.***

5. Tehtud uuringud

Täitemenetluse valdkonna jätkusuutlikkuse küsimus on varasemalt leidnud käsitlest Justiitsministeeriumi 2019. aasta dokumendis „Täitesüsteemi ümberkorraldamise kontseptsioon“⁴. Koja vastutuse regulatiivsete lahenduste valiku tegemisel on tuginetud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud 2022. aasta Koja ja riigi subsidiaarse vastutuse analüüsile.

6. Kaasatud osapooled

VTK ettevalmistamisel olid kaasatud Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, kohtutäiturid ning kohtutäiturite abid.

III. Probleemi võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

7. Kaalutud võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

• Avalikkuse teavitamine	EI
• Rahastuse suurendamine	EI
• Mitte midagi tegemine ehk olemasoleva olukorra säilitamine	EI
• Senise regulatsiooni parem rakendamine	EI
• Muu (kohtutäiturite tulubaasi suurendamine muul viisil)	JAH

7.1. Kaalutud võimalike mitteregulatiivsete lahenduste võrdlev analüüs

Probleemi lahendamiseks on kaalutud muud mitteregulatiivset lahendust: kohtutäiturite tulubaasi suurendamine muul viisil

Pikalt on kaalutud kohtutäiturite tulubaasi suurendamist nende poolt ametiteenusena pakutavate teenuste ringi suurendamise kaudu. Viimasel ajal on pakutud, et kohtutäiturid võiksid lisaks juba olemasolevatele teenustele korraldada ka riigivara enampakkumisi, tegeleda kriminaalmenetlustes konfiskeeritud vara hoiustamisega ja realiseerimisega või osutada inkassoteenust. Seni ei ole need ettepanekud poliitika kujundajate ja seadusandjate toetust leidnud ning nende realiseerimist tuleb pidada vähetõenäoliseks. Lisaks tekib kahtlus, et täiendavate ametiteenuste lisamisel, võib nende teenuste osutamisele keskendumine segada kohtutäiturite põhitegevust täitemenetluse läbiviimisel.

Kohtutäiturite tulubaasi suurendamine kasvataks laekumisi ka Koja eelarvesse, kuid ei saa eeldada, et just teenuste osutamise tõttu tekkinud suurem tulubaas on piisav tagamaks Koja eelarve stabiilsust kahjunõuete täitmise puhul ning suurte infotehnoloogiliste projektide finantseerimisel. Teenuste osutamine on kohtutäituritele vabatahtlik ning ei ole garanteeritud, et kõik kohtutäiturid hakkaksid neid teenuseid osutama ja nende eest tasu saama.

³ Arvutivõrgus: <https://www.just.ee/media/4275/download>

⁴ Arvutivõrgus: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/ddd304ea-7864-4771-8e9d-0bde06c28222#dxXpWrDS>

Mitteregulatiivsete lahendustena ei ole kaalutud avalikkuse teavitamist, rahastuse suurendamist ega senise regulatsiooni paremat rakendamist. Need on antud juhul ilmselgelt ebamõistlikud alternatiivid ning nende abil ei ole võimalik probleeme lahendada. Tänane kohtutäiturite tegevus on korraldatud selliselt, et riik seda ei finantseeri, seega antud juhul ei saa rahastuse suurendamist üldse pidada probleemi alternatiivseks lahenduseks. Seni kehtinud regulatsiooni parem rakendamine ei saa olla asjakohane meede. Probleem ei ole selles, et regulatsiooni on halvasti rakendatud, vaid selles, et see on ajale jalgu jäänud ning ei paku vähese detailsuse tõttu lahendust mitmele sisukale probleemile.

7.2. Järeldus mitteregulatiivse lahenduse sobimatuses

Punktis 7.1. nimetatud ja kaalutud võimalikud mitteregulatiivsed lahendused ei sobi probleemide lahendamiseks ning seetõttu on vaja kaaluda käesoleva VTK punktis 9 kirjeldatud regulatiivseid lahendusi.

IV. Probleemi võimalikud regulatiivsed lahendused

8. Välisriigid, mille regulatiivseid valikuid probleemi lahendamiseks on analüüsitud või on kavas seaduseelnõu koostamisel analüüsida (koos põhjendusega)

Välisriikide regulatiivseid valikuid ei ole probleemi lahendamiseks analüüsitud kuna. VTK-s pakutud lahenduse puhul on tegemist süsteemse lähenemisega, mis on kohane just Eestis toimiva täitesüsteemi jaoks.

9. Regulatiivsete võimaluste kirjeldus

9.1. Probleemide lahendamiseks tuleb vaadata üle praegune regulatsioon ning lisaks luua uus regulatsioon seni reguleerimata olukordade jaoks. Tasumäärade kehtestamisel tuleb muu hulgas lähtuda tõdemusest, et ristsubsideerimise põhimõtte täitemenetluses enam ei kehti ning eelduslikult peab iga täitemenetlus saama finantseeritud selles määratud põhitasu summast. Seda ilmselt ka siis, kui põhitasu laekub vaid osaliselt.

Täitesüsteemi ja kohtutäiturite büroode toimimise jätkusuutlikkuse tagamiseks ning kohtutäituri töö tasustamise põhimõtete korrastamiseks tuleb teha järgmised regulatiivsed muudatused:

1. Sissenõude summast sõltuvate põhitasu määrade (KTS § 35) muutmine – tuleb tõsta tasu nendes menetlustes, kus põhinõude suurus on 1000–8000 eurot. Nende nõuete rahuldamine vabatahtlikuks täitmiseks antud tähtaja jooksul on pigem vähetõenäoline ning need nõuded ei pruugi olla tagatud varaga. Selliste nõuete puhul võib eeldada, et nõude sundtäitmiseks ei piisa ka pelgalt pangakonto ning sissetulekute arestimisest, vaid sissenõudja nõude rahuldamiseks mõistliku aja jooksul tuleb samuti tuvastada, arestida ja müüa võlgniku vallas- ja kinnisvara. Seega langeb kohtutäituri büroodes rõhk just nende täiteasjade menetlemisele ning nende menetlustega on seotud peamine aja- ja personalikulu. Suuremate võlgnevuste puhul on nõue reeglina tagatud (nt hüpoteeklaenude puhul) ning nende nõuete sundtäitmine on müüdava vara olemasolu tõttu mõnevõrra lihtsam.
2. Lapse üleandmise ja lapsega suhtlemise võimaldamise täitemenetluste (KTS § 36 lg 1 p 3) tasustamise reeglite muutmine – mõlema menetluse põhitasu suhtes tuleb kehtestada erand, mille kohaselt muutub põhitasu sissenõutavaks täitemenetluse algatamisel, mitte täitetoimingute lõpetamisega nagu seda näeb ette kehtiv regulatsioon (KTS § 32 lg 2 teine lause). Lisaks tuleb kehtestada toimingupõhine tasu juhaks, kui kohtutäitur peab tegema toiminguid lapsega suhtlemise võimaldamise täitemenetlustes töövälisel ajal (nt peab

täitedokumentis kehtestatud suhtluskorra tõttu kontrollima lapse üleandmist hilisõhtul või puhkepäeval).

3. Avaliku enampakkumise, millega lõpetatakse kaas- või ühisomand, põhitasu (KTS § 36 lg 3¹) muutmine – enampakkumise põhitasu tuleb tõsta selliselt, et see oleks võrdne kaasomanikevahelise enampakkumise põhitasuga (KTS § 36 lg 3). Puudub objektiivne põhjus, miks peavad sarnaste toimingute põhitasud olema erinevad.
4. Elatusraha (elatis) sissenõudmise eest makstava tasu (KTS § 37) regulatsiooni muutmine – regulatsiooni terminoloogia tuleb viia kooskõlla täitemenetluse seadustiku terminoloogiaga ning tuleb anda selgem juhised täitemenetluse alustamise tasu ja kohtutäituri põhitasu nõudmiseks lapse perioodilise elatise nõude täitemenetlustes, sh nendes menetlustes, kus sundtäitmisele on korraga antud perioodilise kohustuse nõue ning varasema perioodi jooksul (nt enne täitemenetluse algatamist) kogunenud elatise maksete võlgnevus.
5. Kuni 3200-eurose hagi tagamise eest makstava põhitasu (KTS § 38 lg 1 p-d 1-3) muutmine – tuleb tõsta hagi tagamise täitemenetluse põhitasusid. Hetkel kehtiv põhitasu on kehtestatud rohkem kui 13. aastat tagasi ning on jäänud ebaproportsionaalselt madalaks.
6. Kohtutäituri põhitasu võlgniku pankroti väljakuulutamisel ning võlgade ümberkujundamis kava täitmisel (uus regulatsioon) – tuleb luua uus regulatsioon, mis ütleks selgelt, mis ulatuses on kohtutäituri õigus nõuda täitemenetluse põhitasu nõude rahuldamist võlgniku pankrotimenetluses, saneerimiskava täitmisel ning füüsilisest isikust võlgniku võlgade ümberkujundamise menetluses.
7. Kohtutäituri põhitasu sundtäitmise ühinemisel (uus regulatsioon) – tuleb luua uus regulatsioon, mis määraks kindlaks, mis ulatuses on kohtutäituri õigus nõuda põhitasu nõude rahuldamist kinnisasja täitemenetlusega ühinemisel⁵ ning selles toimunud vara enampakkumise tulemi jaotamisel.
8. Kohtutäituri põhitasu täitemenetluse lõpetamise korral nõude varasema lõppemise tõttu (KTS § 41) – regulatsioon tuleb tervikuna üle vaadata ning viia kooskõlla selles küsimuses väljakujunenud kohtupraktikaga⁶. Tuleb selgemalt määratleda: a) tasunõude suurus täitemenetluse nõude täitmisel kuni võlgnikule täitmisteate kättetoimetamiseni ning b) põhitasu tasumise kohustuse jagunemine sissenõudja ja võlgniku vahel sundtäitmisele esitatud nõude täitmisel kohtutäituri vahendusega (olukorras, kus kohtutäitur on nõude sissenõudmiseks teinud täitetoiminguid).
9. Kohtutäituri tasu täitemenetluse lõpetamise korral nõude täitmise aegumise tõttu (KTS § 41² ja § 41³) – tuleb ühtlustada põhitasu nõudmise reegleid täitemenetluse põhinõude aegumise kohaldamisel. Käesoleval ajal peamiselt tsiviilnõuete aegumise kohaldamiseks mõeldud regulatsiooni (põhitasu nõudmine 50% ulatuses arvestatuna sissenõudmata jäänud summalt) kohaldamisala tuleb laiendada kõigile nõuete liikidele täitemenetluses. Lubatud põhitasu nõude suurus peab olema sama, sõltumata aegumise kohaldamisele eelnenud protseduurist. Ühtlasi tuleb täpsustada, et aegumise kohaldamise järgselt tekkinud põhitasu nõude aegumise tähtaja saabumisel uut põhitasu nõuet täitemenetluses ei teki.
10. Lisatasu vallasvara müügi eest (KTS § 46¹) – vaidluste vältimiseks tuleb täpsustada, et regulatsioon laieneb ka varaliste õiguste müügile.

⁵ Täitemenetluse seadustik (TMS) § 149 sätestab, et kui kinnisasjale sissenõude pööramise avaldus esitatakse pärast kinnisasja arestimist teise sissenõudja kasuks, teeb kohtutäitur otsuse lubada avalduse esitajal osaleda menetluses. Teist arestimisakti ei koostata ja keelumärget kinnistusraamatusse ei kanta. Menetlusega ühinenud sissenõudjal on samad õigused kui sissenõudjal, kelle avalduse alusel kinnisasi arestiti, kui seadusest ei tulene teisiti.

⁶ Nt. 01.06.2022 RKTkm asjas 2-21-327 (<https://rikos.rik.ee/?asjaNr=2-21-327/24>), 07.06.2017 RKTkm asjas 3-2-1-51-17 (<https://rikos.rik.ee/?asjaNr=3-2-1-51-17>), 15.06.2016 RKTkm asjas 3-2-1-32-16 (<https://rikos.rik.ee/?asjaNr=3-2-1-32-16>) jt.

11. Kohtutäituri tasu pärandi inventuuri eest (KTS § 49) – tuleb tõsta pärandvara inventuuri tegemise eest võetava kohtutäituri tasu alammäära (hetkel 35 eurot + KM). Praegune tasu on väiksem, kui täitemenetluses lisatasuna võetav tunnitasu määr. On ilmselge, et isegi varatu pärandaja pärandvara inventuuri tegemisele kulub rohkem kui üks tund.

9.2. Koja toimimise ja jätkusuutlikkuse tagamiseks kahju hüvitamise nõuete tekkimisel Koja ja riigi vastutusega seonduvate kohtuvaidluste ärahoidmiseks ning kahju hüvitamise protsessi suurema läbipaistvuse loomiseks tuleb teha järgmised regulatiivsed muudatused:

1. Selgemini reguleerida kahju hüvitamise nõude rahuldamise kohustuse üleminek kohtutäiturilt Kojale ja Kojalt riigile. Regulatsioon peab selgelt välja ütlema, et nõue läheb üle nt juhul, kui nõuet ei ole võimalik rahuldada mõistliku aja jooksul või siis, kui kahju hüvitamiseks kohustatud isik on selgelt maksejõuetu (välja on kuulutatud kohustatud isiku pankrot või kohustatud isiku pankrotiavalduse menetlus on lõppenud raugemisega).
2. Muuta Koja poolt kohtutäiturite kollektiivse ametikindlustuse sõlmimine kohustuslikuks ning täpsustada selle lepingu sõlmimise eesmärki. Koja poolt sõlmitav kollektiivne kindlustusleping ei peaks dubleerima kohtutäituri poolt sõlmitud vastutuskindlustust, vaid peaks kaitsma kannatanuid selliste riskide eest, mis ei ole kohtutäituri kindlustuslepinguga kaetud.
3. Kehtestada Koja vastutuse ülempiir iga kahju hüvitamise juhtumi puhul ning täpsustada, millised tagajärjed kaasnevad ülempiiri ületamisega.
4. Kehtestada Koja ametikogu eelarvesse kohustusliku sihtotstarbelise reservi loomine ja hoidmise kohustus. Reservi vahendid oleksid mõeldud üksnes kahju hüvitamise nõuete rahuldamiseks ning reservi täitmine toimuks Kojale laekuvatest ametikogu liikmete liikmemaksudest. Reservi loomine toob endaga kaasa ka liikmemaksu tõusu.
5. Anda Kojale pädevus kohtutäiturite ametikontode käibe kontrollimiseks haldusjärelvalve raames (KTS § 55 lg 1 p 1 alusel). Meede võimaldaks Kojal kontrollida ja vajadusel õigel ajal reageerida ametikohustuste rikkumisele, mis seisneb kohtutäituri ametialasele kontole laekunud summade tähtaja jooksul osalises või täies ulatuses sissenõudjatele edasi kandmata jätmises. Koja pädevuse laiendamise tagajärjena peaks eelkirjeldatud rikkumiste esinemise tõenäosus veelgi langema ning koosmõjus teiste käesolevas punktis pakutud meetmetega peaks see avaldama positiivset mõju Koja jätkusuutlikkusele.

9.3. Kohtutäiturite distsiplinaarrikkumiste menetlemisel (Justiitsministeeriumi poolt või Koja aukohtus) esinevate kitsaskohtade kõrvaldamiseks tuleb teha järgmised regulatiivsed muudatused:

1. Lubada distsiplinaarmenetluse/aukohtumenetluse peatamine samade asjaoludega seotud sisulise subjektiivsete õiguste kaitseks toimuva kohtuvaidluse ajaks – sellisel juhul saab paremini kasutada järelevalveressurssi ning kohtumenetluses ametialase rikkumise tuvastamisel piirduks distsiplinaar- või aukohtumenetlus sisuliselt rikkumisele vastava karistuse määramise vajaduse üle otsustamisega. Loodav regulatsioon eeldab ka ametialase rikkumise aegumise peatumist menetluste peatamise ajaks.
2. Lubada kohtutäituritele Justiitsministeeriumi poolt distsiplinaarkaristusena määratavate rahatrahvide ajatamist – tuleb luua uus regulatsioon, mis lubaks otsustada, et rahatrahv tasutakse osade kaupa teatud tähtpäevadel kuni ühe aasta jooksul. Analoogne regulatsioon on kehtestatud ka notarite puhul.
3. Lubada tunnistada Justiitsministeeriumi käskkiri või Koja aukohtu otsus asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks kuni nende vaidlustamiseks algatatud kohtumenetlustes lõpplahendi jõustumiseni. Avaliku teabe seadus (AvTS) ei anna hetkel selget luba nende dokumentide asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistamiseks. AvTS regulatsiooni on asutud tõlgendama selliselt, et käskkirjade ja otsuste avalikustamine on lausa kohustuslik kohe pärast nende kättetoimetamist adressaadile. Samas käskkirjade või

otsuste avalikustamine enne nende osas lõpliku õigusselguse saabumiseni võib potentsiaalselt kahjustada nende dokumentide adressaadi eraelu puutumatust ning potentsiaalselt kutsuda esile põhjendamatu avalikkuse pahameelt.

10. Regulaatiivsete võimaluste põhiseadusega ning Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega määratud raamid

Võimalikud regulaatiivsed lahendused on puutumuses põhiõigustega: PS § 21 (omandipõhiõigus) ning PS § 113.

Võlgniku ning erandlikel juhtudel sissenõudjate omandiõiguse riive proportsionaalsus.

Põhiõiguse riivet saab pidada proportsionaalseks vaid siis, kui on järgitud proportsionaalsuse põhimõtet (RKPKo 05.03.2001 3-4-1-2-01 p 16). Riive on proportsionaalne, kui see on eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas (RKPKo 26.03.2009 3-4-1-16-08 p 29).

a) Sobivus. Sobivuse mõttes on proportsionaalne meede, mis soodustab eesmärgi saavutamist, ning ebaproportsionaalne on meede, mis ühelgi juhul ei soodusta eesmärgi saavutamist (RKPKo 26.03.2009 3-4-1-16-08 p 29).

Täitemenetluse tasude tõstmise eesmärgiks on kehtiva täitemenetluse toimimise süsteemi jätkusuutlikkuse tagamine. Täitemenetluse rahastamise skeem on Eestis üles ehitatud selliselt, et kohtutäituri tööd ja tegevuskulud (büroo ülalpidamiskulu, töötajate palgakulu, asjaajamiskulu jmt) finantseeritakse täitemenetlustes laekuvatest tasudest. Tasude liikideks on menetluse alustamise tasu, menetluse põhitasu ja täitetoimingu lisatasu (KTS § 29 lg 1). Tänapäevaks on välja kujunenud olukord, kus 6 aastat tagasi kehtestatud tasude määrad ei taga piisaval määral täitemenetluse valdkonna jätkusuutlikkust ning mitmes täitemenetluse valdkonnas esinevad tõsised probleemid (nt. on langenud kohtutäiturite võimekus kanda büroo ülalpidamise kulud ning palgata töö tegemiseks kvalifitseeritud tööjõudu; on langenud võimekus investeerida kaasaegsetesse ja töö tõhustamiseks vajalikesse IT-lahendustesse loomisesse jne). Tänapäevane süsteem ei näe enam ette täitemenetluse ristsubsideerimise põhimõtte kohaldumist (s.o suuremate nõuete täitemenetlustes laekuvate tasude arvelt finantseeritakse laekumata menetlustes teostatavaid täitetoiminguid), mis võimaldas hoida väiksemate nõuete sissenõudmise tasusid madalamana. Täitemenetluse tasude tõstmine soodustaks kehtiva täitemenetluse süsteemi jätkusuutlikkuse säilimist valdkonna finantseerimiseks laekuvade summade suurenemise kaudu ning on seega sobiv abinõu püstitatud eesmärgi saavutamiseks.

b) Vajalikkus. Abinõu on vajalik, kui eesmärki pole võimalik saavutada mõne teise, isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene (RKPKo 26.03.2009 3-4-1-16-08 p 29).

Täitemenetluses kehtiva põhimõtte kohaselt tasub täitemenetluses tekkivaid kulusid, sh kohtutäituri tegevuse finantseerimiseks kehtestatud tasusid täitemenetluse võlgnik (TMS § 38 lg 1 ja KTS § 30 lg-t 1 ja 2). Erandlikel juhtudel kannab täitemenetluses tekkinud kulu sissenõudja või isik, kes taotleb täitetoimingu teostamist (nt KTS § 36 sätestatud täitetoimingute puhul). Muid täitemenetluse finantseerimise allikaid õigusaktid ette ei näe. Kohtutäituritele on antud võimalus teenida lisatulu ametiteenuste osutamise kaudu, kuid teenuste osutamine ei ole kohustuslik ning sellest saadud tulud ei avalda kohtutäituri täitemenetluse valdkonna jätkusuutlikkusele erilist mõju. Kuna alternatiivseid allikaid täitemenetluse finantseerimise tõstmiseks ei eksisteeri, on tasude tõstmine ainus meede, mis tooks kaasa täitemenetluse parima finantseerimise ning läbi selle ka jätkusuutliku toimimise.

c) Mõõdukus ehk proportsionaalsus kitsamas mõttes. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt eesmärgi tähtsust (RKPJKo 06.03.2002 3-4-1-1-02 p 15).

Täitemenetluse finantseerimise süsteem, kus täitemenetlust ei finantseerita riigieelarvest, vaid üldreeglina täitemenetluses võlgniku poolt makstavatest tasudest, toimib juba alates 01.03.2001, kui reformiti kohtutäituri ametit ning kohtutäituritest said avalik-õiguslikku ametit pidavad sõltumatud vaba elukutse pidajad. Seega ei ole tegemist uue põhiõiguste riivega ja abinõu mõõdukust kaaluti juba täitemenetluse reformimisel ja kehtiva finantseerimise mudeli hindamisel.

Selguse mõttes tuleb täpsustada, et asjassepuutuvate sätetega põhjustatud piirang on ulatuslik ja intensiivne. Täitemenetluse kulude kandmise kohustus langeb praktiliselt eranditult võlgnikule, iseäranis rahalise kohustuse sundtäitmise puhul. Täitekulude nõue lisandub juba võlgnetavale summale ning vajadusel saadakse need summad võlgnikult kätte sunni abil, sõltumata võlgniku tahtest. Täitekulude sissenõudmiseks on kohtutäituril samad õigused ja kohustused nagu tavalise võla sissenõudmisel, sh võlgniku vara arest ja müük.

Samas ei ole täitemenetluse kulud mõeldud kohtutäituri isikliku materiaalse huvi rahuldamiseks, vaid pigem lõivuna täitemenetluse läbiviimise eest. Täitemenetlust omakorda peetakse kohtumenetluse lahutamatuks osaks ning kõigil kohtuskäijatel on õigustatud ja põhiõigusega tagatud ootus, et vajadusel järgneb kohtupidamisele ka tõhus täitemenetlus.

Seega vastanduvadki asjassepuutuva regulatsiooni puhul võlgniku omandipõhiõiguse riive ning sissenõudja õigus saada enda nõudeid rahuldatud mõistliku aja jooksul efektiivses täitemenetluses. Täitemenetluse asukoht õigussüsteemis ning sissenõudja ootused täitemenetluses kinnitavad analüüsitava meetme eesmärgi tähtsust.

Muudatused ei ole seotud rahvusvahelise õiguse ega EL õiguse normidega.

V. Regulaatiivsete võimaluste mõjude eelanalüüs ja mõju olulisus.

11. Kavandatavad muudatused ja nende mõjud

11.1. Kavandatav muudatus 1

Kohtutäituri põhitasude määrade muutmine ning kohtutäituri töö tasustamise reeglite osaline ülevaatamine.

11.1.1. Mõju valdkond nr 1 – majanduslik mõju

11.1.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Muudatusest on mõjutatud järgmised sihtrühmad:

- 1) võlgnikud – ligikaudu 100 000 isikut;
- 2) kohtutäiturid – 38;
- 3) sissenõudjad – ligikaudu 20 000 isikut.

11.1.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

Mõju elanike ja leibkondade majanduslikule olukorrale

1) Mõju võlgnikele ja füüsilisest isikust sissenõudjatele

- Eestis kehtestatud täitemenetluse ning vabakutseliste kohtutäiturite tegevuse finantseerimismudeli kohaselt kannab täitemenetluse kulud praktiliselt eranditult võlgnik. Seega muudab rahaliste nõuete sundtäitmise põhitasu määrade

tõstmine täitemenetluse võlgniku jaoks kallimaks. Samas ei saa eeldada, et autonoomselt ilma riigi toetuseta toimivas süsteemis tuleneva menetluse maksumus peab jääma soodsaks või püsima ajas muutumatuna. Ühtlasi ei saa tulla üllatusena sisuliselt eraettevõtluse formaadis pakutava teenuse maksumuse kasv. Kohtutäituri büroo pidamine läheb ajas järjest kallimaks ning koos kuludega peab kasvama ka tulu. Kui seda ei toimu, väheneb süsteemi jätkusuutlikkus ning prioriteediks saab ellujäämine. Sellises olukorras langeb ka töö tegemise kvaliteet ning täitesüsteem ei ole enam toimiv. Sissenõudja küll täitemenetlust reeglina ei finantseeri, kuid jätkusuutliku, kergelt kättesaadava ning efektiivse täitesüsteemi olemasolu avaldab sissenõudjale positiivset mõju. Sissenõudja (ja füüsilisest isikust sissenõudja leibkonna) jaoks on väga oluline, et temale kuuluva nõude sundtäitmise vajaduse ilmnemisel saab ta pöörduda lähimasse kohtutäituri büroosse ning saada seal kõrgel tasemel teenust, kus kohtutäituri kasutuses on kaasaegsed lahendused võlgnikuga kontakti saavutamiseks, võlgniku vara tuvastamiseks ning sellele varale sissenõude pööramiseks.

- Mõju ulatus: seni kehtinud täitemenetluse finantseerimise mudel jääb jõusse ning sellest tulenevalt ei eelda pakutud lahendus ümberkohanemist ega tekita kohanemiskulusi.
- Mõju sagedus: täitekulud (mille hulka kuulub ka kohtutäituri põhitasu) nõutakse võlgnikelt sisse igas täitemenetluses, seega avaldub mõju edaspidi regulaarselt. Keskmiselt algatatakse aastas sissenõudjate avalduste alusel 90 000 – 100 000⁷ uut täitemenetlust. Sõltuvalt sissenõudjast, kellel võib olla mitmeid võlgnikke, võib mõju seega avalduda regulaarselt.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk: täitemenetluse kulude kasvuga suureneb võlgniku võlakoormus. Sellega kaasneb risk, et võlgadest vabanemine võtab rohkem aega. Viimane asjaolu puudutab ka sissenõudjaid, kes peavad arvestama, et kogu võlgnevuse tasumine võib kauem aega võtta.

Mõju olulisus: muudatus ei kujunda ümber tänaseid täitemenetluse rahastamise mudeli põhimõtteid ning täitemenetluse maksumuse kasv on kehtiva täitemenetluse toimimis- ja finantseerimismudeli juures ootuspärane. Viimati muudeti tasude määrasid 2018. aastal ning kuue aasta jooksul on kasvanud nii miinimumpalk kui keskmine palk. Koos sissetulekutega kasvab ka võlgnike suutlikkus finantseerida nende suhtes läbiviidavaid menetlusi. Samas suurendab täitemenetluse tasude kasv ka kogu täitemenetluse võlgnevust ning selle tasumine võib võtta rohkem aega.

Mõju ettevõttele

2) Mõju kohtutäituritele ja juriidilisest isikust sissenõudjatele

Kohtutäituri põhitasu määrade tõstmise peamiseks eesmärgiks on kogu täitesüsteemi jätkusuutlikkuse tagamine. Tasumäärade tõstmine toob süsteemi juurde vahendeid, mida saab suunata parema ja arvult suurema tööjõu palkamisele kohtutäituri büroodesse, võimaldab mitmel kohtutäituril ellujäämise asemel keskenduda täitemenetluse menetlemisele ning mõelda tööks vajalike infotehnoloogiliste lahenduste juurutamise

⁷ Statistilised andmed saadud Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojalt.

peale. Juriidilisest isikust sissenõudja jaoks avaldub muudatuse positiivne mõju selles, et kui ärilisest suhtest tulenev kohustus jääb vastaspoolel täitmata, on ka edaspidi sissenõudega võimalik pöörduda kohtutäituri poole, leevendades sellega võimalikku negatiivset mõju endale või oma ettevõtte majanduslikule olukorrale.

- Mõju ulatus: muudatuse mõju avaldub kõigi kohtutäiturite puhul ning eelduslikult kohtutäiturite käitumine muutub. Büroode rahaline seis peaks paranema, mis võimaldab teha vajalikke või ootele jäänud kulutusi. Kohanemiskulude sellega ei peaks tekkima. Kuna sissenõudjad reeglina täitemenetlust ei finantseeri, ei eelda pakutud lahendus ümberkohanemist ega tekita neile kohanemiskuludeid.
- Mõju sagedus: muudatuse mõju hakkab kohtutäituritele avalduma igapäevaselt. Täitemenetlusi algatatakse ja põhitasud laekuvad täitemenetlustes pidevalt ning ühtlasi on pidev ka kulude kandmise kohustus. Sõltuvalt sissenõudjast ja tema võlgnike hulgast võib mõju neile avalduda regulaarselt.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk: kohtutäiturite puhul puudub. Sissenõudja jaoks võib täitemenetluse kulude kasvu tuua kaasa selle, et võlgnikel kulub võlgade tagasimaksmiseks edaspidi rohkem aega.

Mõju olulisus: selle sihtrühma jaoks on muudatusel oluline positiivne mõju. Tulu suurenemisega kasvab kohtutäiturite büroode võimekus korraldada täiteasjade menetlemist efektiivsemalt. Muudatus avaldab positiivset mõju ka süsteemi jätkusuutlikkusele üldiselt.

11.1.2. Mõju valdkond nr 2 - mõju riigivalitsemisele

11.1.2.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

1) Koda

11.1.2.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelaluskohtade kohta

Mõju avalik-õigusliku juriidilise isiku korraldusele

Koja tegevus on valdavalt finantseeritud liikmetelt laekuvate liikmemaksude arvelt. Kohtutäiturite puhul on Koja liikmemaksu suurus viis protsenti kohtutäituri ametitegevuse pealt laekunud kohtutäituri tasust ning tasude tõstmisel suurenevad ka Kojale laekuvad summad. See avaldab positiivset mõju Koja jätkusuutlikkusele ning tagab vajaliku finantseerimise esmavajalike kohustuste täitmiseks, nt kohtutäituri tööks vajaliku infosüsteemi arendamisel ja haldamisel. Finantseerimise tõusuga paraneb võimekus täita ka muid Kojale seadustega pandud ülesandeid.

- Mõju ulatus: muudatus puudutab kogu Koja tegevust.
- Mõju sagedus: kohtutäituri maksavad liikmemakse regulaarselt, seega hakkab mõju avalduma regulaarselt.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk: selle sihtrühma puhul puudub.

Mõju olulisus: muudatus avaldab Koja tegevustele suurt positiivset mõju. Muudatus mõjutab positiivselt ka süsteemi jätkusuutlikkust tervikuna.

11.2. Kavandatav muudatus 2

Kojale ja riigile langeva kohtutäituri ametialase tegevuse käigus tekkinud kahju hüvitamise nõuete

menetlemise reeglistiku muutmine ning kahjunõuete rahuldamisega seonduva Koja tegevuse ümberkorraldamine, sh liikmemaksu tõstmine.

11.2.1. Mõju valdkond nr 1 - riigivalitsemine

11.2.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Muudatusest on mõjutatud järgmised sihtrühmad:

- 1) Justiitsministeerium (riigi esindajana);
- 2) Koda;

11.2.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

1) Mõju Justiitsministeeriumile

Mõju valitsusasutuse korraldusele

Käesoleval ajal lahenevad riigile kohtutäituri poolt tekitatud kahju hüvitamise kohustuse ülemineku küsimused praktiliselt eranditult kohtus. Regulatsiooni vähesel detailsusel tõttu on selle küsimusega seotud kohtumenetlused aeganõudvad ning keerulised. VTK-s pakutud regulatsiooni täpsustamine peaks vähendama Justiitsministeeriumi kaasatust kohtuvaidlustesse. Kui kohtuvaidlustes osalemine on vältimatu, lihtsustaks uus regulatsioon riigi positsioonide kujundamist. Kahju hüvitamise nõude menetlemise reeglistiku revideerimine muudab protsessi läbipaistvamaks ning võimaldab riigil paremini planeerida enda tegevust.

- Mõju ulatus: riigi vastutuse tekkimise eeldused muutuvad oluliselt selgemaks. Lisaks langeb koormus kahju hüvitamise nõuetega seotud vaidlustes osalemisel.
- Mõju sagedus: eeldatavasti ei esine mõju regulaarselt. Kohtutäituri tekitatud kahju eest Koda ja riigi subsidiaarse vastutuse regulatsiooni kehtivuse ajal (alates 01.01.2010) on Koda ja riigi vastu esitatud vaid kaks sellist kahju hüvitamise nõuet, mille puhul on kahju hüvitamise kohustus reaalsetel tekkinud. Seni ei ole riik pidanud kahju hüvitama. Puudub alus eeldada, et tulevikus peaksid sellised juhtumid sagedama.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk: selle huvirühma puhul puudub.

Mõju olulisus: pakutud muudatus avaldab riigi ja Justiitsministeeriumi tegevusele positiivset mõju. Täpsem reeglistik ja protsessi läbipaistvamaks muutmine langetab koormust potentsiaalsete kahju hüvitamise nõuete menetlemisel. Muudatus vähendab Justiitsministeeriumi töökoormust, kuna langeks ära ametnike vajadus osaleda pikaajalistes kohtuvaidlustes. Ministeeriumi vaatenurgast on mõju oluline.

Mõju avalik-õigusliku juriidilise isiku korraldusele

2) Mõju Kojale

VTK-s pakutud muudatustega kaasnevad Koda kohustused kollektiivse kindlustuslepingu sõlmimiseks kohustuslikus korras ning eelarvelise sihtotstarbelise reservi pidamiseks. Samas piiratakse vastutust iga kahju hüvitamise nõude esitamise puhul ning määratletakse selgelt eelarve reservi finantseerimise allikas. Koda vastutuse ulatuse juhtumipõhine piiramine toob endaga kaasa olukorra, kus suuremate nõuete puhul ei teki alati ja koheselt ohtu Koda jätkusuutlikkusele. Kahju hüvitamiseks mõeldud kohustusliku reservi pidamine tagab edaspidi, et puutumata jäävad teiste esmavajalike ülesannete täitmiseks eraldatud vahendid

- Mõju ulatus: muudatused ei kutsu esile ümberkohanemise vajadust, kuna Koda

jääb jätkuvalt vastutama kohtutäituri poolt tekitatud kahju eest olukorras, kus kahju ulatus ületab kohtutäituri ametikindlustuse katte summat või nõuet ei ole võimalik täita kohtutäituri vara arvelt. Tulenevalt tasude tõusust ja seetõttu liikmemaksude suuremast laekumisest, aga lisaks ka liikmemaksu plaanitavast tõstmisest, peaks Kojal olema võimalik nii reservi- kui kindlustusmakseid tasuda.

- Mõju sagedus: meetme tegelik mõju avaldub edaspidi üksnes kahju hüvitamise nõude esitamisel Koja vastu. Viimase 14. aasta jooksu on olnud kaks sellist juhtumit (kus ühel korral tekkis Kojal reaalne kahju hüvitamise kohustus ning teise kahjujuhtumi osas on käesoleval hetkel pooleli kohtuvaidlus) ning hetkel puudub alus eeldada, et tulevikus sellised juhtumid sagenevad. Võib järeldada, et mõju sagedus on ebaregulaarne.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk: meetmete paketi tervikuna rakendamisel risk puudub. Selle garantiiks on mh laekuvate liikmemaksude summa suurenemine, mille tagavad täitemenetluse põhitasude ning liikmemaksu määra tõstmine.

Mõju olulisus: kogu muudatuste pakett peaks tõstma Koja jätkusuutlikkust. Kahju hüvitamise nõude rahuldamise võimalik negatiivne mõju Koja tegevusele väheneb. Ühtlasi peaks oluliselt vähenema Koja pankrotistumise või tegevuse seiskumise oht. Mõju Kojale on positiivne.

11.2.2. Mõju valdkond nr 2 – majanduslik mõju

11.2.2.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

- 1) Kohtutäituriid – 38;

11.2.2.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

1) Mõju kohtutäituritele

Mõju ettevõtlusele

Kohustusliku sihtotstarbelise Koja eelarve reservi kehtestamisel suurendatakse valdkonna eest vastutava ministri määrusega kohtutäiturite poolt Kojale makstava liikmemaksu suurust (eeldatavasti 0,5-1% võrra). See avaldab otsest mõju kohtutäiturite ja nende büroode toimetulekule.

- Mõju ulatus: liikmemaksu tasumise kohustus ei ole uus nähtus ning viimati tõsteti seda ministri määrusega 2021. aastal. Muudatus ei eelda ümberkohanemist.
- Mõju sagedus: kohtutäituriid maksavad liikmemakse regulaarselt, seega hakkab mõju avalduma regulaarselt.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk: liikmemaksu suurendamine võib mõjutada kohtutäituri büroo toimetuleku võimekust. Liikmemaksu suurenemisega väheneb kohtutäiturile kätte jääva tulu osa.

Mõju olulisus: Liikmemaksu suurenemine eeldatavasti avaldab otsest mõju kohtutäituri büroo toimetulekule. Samas võib kavandatavat liikmemaksu suuruse tõusu pidada marginaalseks ning võimalikku negatiivset mõju kohtutäiturite tulu suurusele tasandab samaaegne põhitasude tõstmine. Oluline negatiivne mõju puudub.

11.3. Kavandataav muudatus 3

Protseduurilised muudatused kohtutäiturite distsiplinaarmenetlustes ja aukohtumenetlustes.

11.3.1. Mõju valdkond nr 1 - riigivalitsemine

11.3.1.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Muudatusest on mõjutatud järgmised sihtrühmad:

- 1) Justiitsministeerium (riigi esindajana);
- 2) Koda;
- 3) Kohtutäituriid;

11.3.1.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

Mõju valitsusasutuse korraldusele, avalik-õigusliku juriidilise isiku korraldusele ja avalik-õiguslikku ameti pidajale

1) Mõju Justiitsministeeriumile, Kojale ja kohtutäituritele

VTK-s pakutud muudatuste elluviimisel muutub vähesel määral kohtutäiturite suhtes läbiviidavate distsiplinaarmenetluste ja aukohtumenetluste korraldus. Kohtutäituri ametitegevuse asjaolude uurimiseks algatatud distsiplinaarmenetluste või aukohtumenetluste peatamine samade asjaolude tõttu alanud sisulise kohtuvaidluse ajaks annab võimaluse tugineda distsiplinaarmenetlustes või aukohtumenetlustes ka kohtu hinnangutele kohtutäituri tegevuse õiguspärasuse suhtes. See säästab ministeeriumi või Koja ressursi ning lihtsustab distsiplinaarmenetlustes ja aukohtumenetlustes otsuste langetamist. Distsiplinaarmenetlustes või aukohtumenetlustes tehtud otsuste asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistamine kuni nendega seonduvate vaidluste lõppemiseni tagab, et avalikkuse ette jõuavad igakülgsest kontrollitud ametialaste süütegude asjaolud ning informatsioon nende suhtes rakendatud sanktsioonide kohta. Mõlemad **muudatused puudutavad ka kohtutäituriid. Nende jaoks suureneb õiguskindlus ning langeb risk, et enda õigusi ja seisukohti tuleb aktiivselt kaitsta mitmes menetlustes, mis omakorda võivad lõppeda ametialase süüteo sooritamist kinnitava otsusega või sanktsiooniga.**

- Mõju ulatus: uus regulatsioon ei too endaga kaasa põhimõttelisi muudatusi distsiplinaarmenetluste läbiviimise reeglites.
- Mõju sagedus: Justiitsministeerium ning Koda menetlevad keskmiselt 1-3 distsiplinaarmenetlust või aukohtumenetlust aastas. Võib juhtuda, et mõne distsiplinaarmenetluste või aukohtumenetluste puhul on menetluslikult otstarbekas peatada menetlus paralleelselt toimuva kohtuvaidluse ajaks. Mõju avalduks siiski ebaregulaarselt.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk puudub.

Mõju olulisus: pakutavad muudatused annavad täiendava võimaluse optimeerida distsiplinaarmenetluste või aukohtumenetluste läbiviimist. Vaidluse suhtes jõustunud kohtulahendi korral saab valida kahe stsenaariumi vahel: a) rikkumise tuvastamisel otsustada karistuse määramise üle ning b) rikkumise puudumisel lõpetada distsiplinaarasja menetlemine. Nii ministeeriumi kui Koja puhul vabastaks kohtuotsuse ära ootamine ressursi. Seda ressursi on võimalik suunata muude valdkonnaga seotud küsimuste lahendamisele. Kokkuvõtvalt oleks muudatuse mõju positiivne kõigi sihtrühmade jaoks.

11.3.2. Mõju valdkond nr 2 – majanduslik mõju

11.2.2.1. Muudatusest mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

- 1) Kohtutäiturid – 38;

11.3.2.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelkus olulisuse kohta

1) Mõju kohtutäituritele

Mõju ettevõtlusele

Justiitsministeeriumi distsiplinaarmenetluses ja Koja aukohtumenetluses määratud trahvide (määratavate trahvide suurus kuni 16 000) ajutamise regulatsiooni kehtestamine annab kohtutäiturile võimaluse taotleda trahvide tasumist osade kaupa. See avaldab otsest mõju kohtutäiturite ja nende büroode toimetulekule.

- Mõju ulatus: muudatus ei eelda ümberkohanemist.
- Mõju sagedus: Viimase 10 aasta jooksul said rahatrahviga korduvalt karistatud vaid kolm kohtutäiturit. Seega mõju ei avaldu regulaarselt.
- Ebasoovitavate mõjude esinemise risk: puudub.

Mõju olulisus: rahatrahvi ositi maksmise võimalus tagab, et distsiplinaarkaristusena suurema rahatrahvi tasumise kohustuse tekkimisel ei vähene kohtutäituri võimekus finantseerida enda ja enda büroo tegevust. Tegemist on positiivse mõjuga.

12. Muudatuste koondmõju ettevõtete ja/või kodanike halduskoormusele

Pakutavad regulatiivsed lahendused ei avalda mõju ettevõtete või kodanike halduskoormusele.

13. Muudatuste rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse eeldatavad kulud ja tulud

Pakutavate regulatiivsete lahenduste rakendamine ei too endaga kaasa riigi ja kohaliku omavalitsuse kulude või tulude kasvu.

14. Edasine mõjude analüüs

VTK-s pakutud muudatused avaldavad kohtutäituritele ja Kojale olulist positiivset mõju ning peavad tagama valdkonna senise korralduse jätkusuutlikkuse. Esineb risk, et täitemenetluse põhitasude tõstmine avaldab negatiivset mõju võlgnikele. Põhjalikuma mõjuanalüüsi koostamine on kavas seadusemuudatuse eelnõu ettevalmistamise protsessi käigus.

VI. Kavandatav õiguslik regulatsioon ja selle väljatöötamise tegevuskava

15. Valitav lahendus

VTK-s toodud lahenduste pinnalt tehakse kavandatavas õiguslikus regulatsioonis järgmised muudatused:

1. Täitesüsteemi parema rahastamise tagamiseks ning kohtutäiturite töö tasustamise kitsaskohtade kõrvaldamiseks:
 - muudetakse kohtutäiturite põhitasude määrasid;

<ul style="list-style-type: none">• vaadatakse üle kindla põhitasu määraga täitetoimingute tasude määrad ning tasude nõudmise põhimõtteid.				
2. Koja jätkusuutlikkuse paremaks tagamiseks reguleeritakse detailsemalt Koja vastustust kohtutäituri ametitegevusega tekitatud kahju hüvitamise nõuete rahuldamisel ning nimetatud nõuete rahuldamise kohustuse üleminekut riigile.				
3. Justiitsministeeriumi distsiplinaarmenetluste ning Koja aukohtumenetluste puhul võimaldatakse menetluste peatamist samade ametialaste süütegudega seotud õigusvaidluste lahendamiseks algatatud kohtumenetluste ajaks. Justiitsministeerium saab tulevikus ajatada kohtutäituritele distsiplinaarkaristusena määratud rahatrahve.				
15.1. Töötatakse välja uus tervikseadus			15.2. Muudatused tehakse senise seaduse struktuuris	X
15.3 Selgitus	Muudetakse seni kehtinud õigusakte täitesüsteemi, kohtutäituri ameti ja Koja jätkusuutlikkuse tagamiseks.			
16. Puudutatud ja muudetavad õigusaktid				
Kohtutäituri seadus (RT I, 01.03.2023, 9).				
17. Edasine kaasamise plaan – keda, millal ja kuidas kaasatakse				
Väljatöötamise kavatsus saadetakse tutvumiseks ja tagasiside andmiseks ministeeriumidele, Kojale ja kohtutele.				
Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks huvirühmadele eelduslikult 2024. aasta II poolaastal.				
18. Põhjaliku mõjuanalüüsi toimumise aeg				
Põhjalikuma mõjuanalüüsi koostamine on kavas seadusemuudatuse eelnõu ettevalmistamise protsessi käigus.				
19. Eeldatav kontseptsiooni (HÕNTE § 1 lg 3) valmimise ja kooskõlastamisele saatmise aeg (kui järgmise sammuna koostatakse eelnõu kontseptsioon)			Eelnõu kontseptsiooni ei koostata.	
20. Eeldatav eelnõu avaliku konsultatsiooni ja kooskõlastamise aeg			Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks huvirühmadele eelduslikult 2024. aasta II poolaastal.	
21. Õigusakti eeldatav jõustumise aeg			Eeldatav muudatuste jõustumise aeg on 2025. aasta.	
22. Vastutavate ametnike nimed ja kontaktandmed			Vastutav ametnik on Aleksandr Logussov (Aleksandr.Logussov@just.ee)	